

SVENSK LEVNADSSTANDARD FÖRR OCH NU

Det tycks ha varit rik tillgång på föda i 1500-talets Sverige, men maten var oaptitlig och måste sköljas ner med massor av öl — 2 1/2 liter om dagen var minimiranson

I ett tidigare nummer av Veckans Forum fördes det svenska folkets levnadsstandard på tal. Det var då närmast fråga om en jämförelse mellan välfärdsnivån hos oss och i vissa andra länder. Det vore också intressant att få veta något om vår nuvarande standard jämförd med äldre tider. Finns det exempelvis någon möjlighet att konstatera, hur det svenska folkets diet på Gustav Vasas tid var sammansatt? Och i så fall: hur utfaller en jämförelse mellan den dåtida kostens näringsvärde och vår egen?

Skolkökslärarinnan.

Den jämförelse, som här efterlyses, är utomordentligt vanskelig att göra. Den är visserligen utförd av professor Eli Heckscher vad beträffar födans näringsvärde, men det ligger i sakens natur, att resultaten endast erbjuda relativ säkerhet. Det historiska källmaterialet erbjuder åtskilliga svårigheter, som måste något beröras för att saken skall komma i sin rätta belysning.

I begreppet levnadsstandard ingår inte bara födan utan bostäder, kläder och bekvämligheter av olika slag. I fråga om bostädernas värme, ljus, hygien och komfort var standarden låg för alla samhällsklasser under Gustaf Vasas tid. Vad kläder angår, utgjorde det brokiga klädet av hög kvalitet en dyr importvara, medan den enfärgade vadmalen utgjorde klädmaterialet för folkets stora massa.

Vad födan beträffar, har Heckscher nått det överraskande resultatet att enligt kungsgårdarnas maträkenskaper konsumtionen per person under Gustaf Vasas tid väl tål en jämförelse med nutiden, ja i vissa avseenden överträffat denna. Enligt de källor han bygger på, har den dagliga konsumtionen per person av spannmål år 1557 i kalorivärde nått siffran 2.470 medan åren 1912—13 samma siffra var 1.795. För konsumtionen av kött och fläsk voro siffrorna respektive 783 och 577 samt för fisk 735 och 58. Den dagliga ölkonsumtionens kalorivärde var 1557

599 och 1912—13 26, men så ansågs en kanna öl, d. v. s. över 2 1/2 liter vara minimum per dag för både män och kvinnor, och i hertig Johans knektars ranson ingick 4 liter öl på vardagar och 5 1/4 på söndagar. Det sammanlagda kalorivärdet per person och dag beräknas av Heckscher till 4.044 år 1557 och 4.376 år 1912—13. Härvid är dock att märka, att 1500-talets föda var oerhört mycket mindre omväxlande än vår tids och att den genom långvarig lagring ofta var torr, oaptitlig och mer eller mindre fördärvad. Den kraftiga ölkonsumtionen och flitig användning av dyrbara, från avlägsna länder hämtade kryddor voro följdföreteelser till denna födans beskaffenhet.

Trots dessa reservationer tyda dock de ovan nämnda siffrorna på riklig tillgång på föda i 1500-talets Sverige. Härvid måste emellertid beaktas, att vissa brister kunna vidlåda den redovisning, som Gustaf Vasas fogdar och skrivare presterade. Det låg nära till hands för en fogde att uppge varukvantiteter såsom uppåt, vilka använts på annat sätt, kanske till fogdens egen vinning. Det är inte heller omöjligt, att maten även gått till personer, som inte synas i kungsgårdarnas räkenskaper. Det dagliga livet på dessa gårdar torde ha varit svårt att kontrollera, men å andra sidan får man antaga, att siffrorna ej kunnat överskrida en viss sannolikhetsgräns och därför under alla förhållanden äro talande. Inga källor belysa den stora, meniga bondebefolkningens mathållning, varför man ej får draga alltför vittgående slutsatser av siffrorna i kungsgårdarnas räkenskaper.

Erik Lönnroth

Erik Lönnroth.

VAD ÄR SKILLNADEN MELLAN KOMMUNISM OCH NAZISM?

Är det klandervärt av anglosachsarna att samarbete med ryssarna för att gemensamt avvärja det tyska angreppet?

I.

Vilka äro de teoretiska och praktiska grundkillnaderna mellan fascistisk/nazistisk skådning å ena sidan och kommunistisk å andra sidan, i politiskt, ekonomiskt och ideologiskt avseende, särskilt med hänsyn till dessa politiska årens målsättning och nuvarande och framtida öljder för folken och individerna i Europa? (Om de framtida verkningarna kan man naturligtvis endast göra sådana förutsägelser, som den nuvarande politiken pekar hän emot.)

Harald Hansson, Halmstad.

II.

Många svenskar förvåna sig över att England och Amerika, som på sitt banér föra enbart och

främst kampen mot nazismen, kunna som bundsförvanter hava ryssarna, som hava en fullt likartad politisk inställning som nazisterna.

- Huru låter detta försvara sig?
- Vad är skillnaden mellan kommunism och nazism?
- Är ej egentligen det pågående världskriget — trots alla »idéskyltar» — endast ett maktkrig?

M. Svenson.

Beträffande skillnaden mellan kommunism och nazism skall jag endast angiva några huvudpunkter.

1. I den kommunistiska ideologien ingår som ett huvudmoment en socialisering av produktionsmedlen. Nationalsocialismen har däremot

hävdad den privata äganderätten, ehuru väl produktionen genom statskontroll och statsdirektiv, bestämmelser om löner och priser o. s. v. i detalj planerats. Den expropriation av privategendomen, som i olika stadier genomförts i Ryssland, har icke någon direkt motsvarighet i Tyskland. Ursprungligen utgick den ryska kommunismen ifrån att ekonomisk jämlikhet skulle råda, men efter hand har man åvägabragt en långtgående lönedifferentiering och även tillåtit räntetagande på sparad kapital.

2. Den kommunistiska diktaturen framställles i princip som provisorisk; den skall avvecklas och hela den statliga tvångsordningen försvinna, då den socialistiska ordningen nått en högre fas. Inom nationalsocialismen har diktatur- eller ledarprincipen däremot principiellt godtagits. Den praktiska skillnaden torde på denna punkt vara ringa, eftersom den ryska diktaturen efter hand snarare skärpts än uppmjukats; 1936 års s. k. demokratiska författning ter sig ur denna synpunkt som ett camouflage.

3. I rasfrågor har den ryska diktaturen utgått från och i praktiken tillämpat likställighetens grundsats, medan föreställningen om den nordiska rasens förträfflighet och judarnas fördärv bildar en hörnsten i nazismens ideologi och, vad antisemitismen beträffar, präglat den förda politiken.

4. Under det att kommunismen i princip är internationalistisk, är nazismen extremt nationalistisk. Tanken att det tyska herrefolket skall öka sitt livsrum och härska över andra har alltmåra hänsynslöst propagerats. Inom den kommunistiska Ryssland ha säkerligen nationella strömningar fått allt större betydelse, men man har icke proklamerat aggressionen och expansionen som statens mål; de erövringar som faktiskt gjorts ha i varje fall motiverats av andra skäl, främst hänsyn till den egna säkerheten.

5. Sammanfattningsvis kan det sägas att kommunismen bygger på vissa idéer, som anses universellt giltiga, medan nationalsocialismen avvisar dylika idéer och säger sig företräda det tyska folkets vilja och anspråk.

Att betydande likheter föreligga mellan kommunistisk och nationalsocialistisk ideologi är obestridligt och framgår redan av det nu sagda. Likheterna framträda givetvis särskilt om man jämför de båda ideologierna med den demokratiska åskådningen.

Slutligen ett par ord om herr Svenssons första och tredje fråga. Att engelsmän och amerikanare samarbeta med ryssarna för att slå ned den tyska aggressionen behöves väl inte försvaras eller förklaras. Orimligt vore tvärt om, om icke ett dylikt samarbete ägde rum. Ett bundsförvänskap för framtiden innebär naturligtvis, såsom ofta påpekats, icke något ställningstagande för den politiska regimen i Ryssland, utan syftar till att trygga freden och fortsatta vänskapliga förbindelser. Liksom alla krig är detta krig ett maktkrig i den meningen, att man slåss för att nedslå motståndaren och bevara och stärka sin egen ställning. Men detta utesluter icke att ideella synpunkter äro av stor betydelse. Den våldsideologi, som i Tyskland kommit till väldet genom nazismen, framstår som den gemensamma fienden.

Herbert Tingsten

Herbert Tingsten.